

Söderman proti Švédsku, rozsudek velkého senátu ze dne 12. 11. 2013

Stěžovatel: Söderman

Žalovaný stát: Švédsko

Číslo stížnosti: 5786/08

Datum: 12.11.2013

Článek Úmluvy: čl. 13
čl. 8

Rozhodovací formace: Velký senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: nemajetková újma, pozitivní závazky, prostor pro uvážení/margin of appreciation, respektování soukromého života

Český právní řád: čl. 10 odst. 1 a 2 Listiny základních práv a svobod
§ 192 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
§ 81, § 84, § 86 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Významnost: 1

SKUTKOVÝ STAV

V roce 2002 tehdy čtrnáctiletá stěžovatelka zjistila, že její nevlastní otec schoval v koupelně do koše na prádlo kameru, zapnutou a namířenou na místo, kde se předtím svlékala, aby se vysprchovala. Bezprostředně po tomto zjištění její matka s nevlastním otcem zřejmě natočené video zničili, aniž by je kdokoli shlédl.

O dva roky později oznámila matka stěžovatelky celý incident policii. Státní zástupce podal na nevlastního otce stěžovatelky obžalobu pro trestný čin sexuálního obtěžování (§ 11 - 14).

Soud prvního stupně shledal nevlastního otce vinným a stěžovatelce přiznal zadostiučinění ve výši 20 000 švédských korun (asi 60 000 Kč). V roce 2007 však odvolací soud nevlastního otce stěžovatelky zprostil obžaloby pro uvedený trestný čin a nárok na zadostiučinění zamítl s odůvodněním, že předmětné jednání nemohlo naplnit skutkovou podstatu trestného činu sexuálního obtěžování, neboť nevlastní otec neměl v úmyslu, aby se stěžovatelka o tom, že byla natáčena, dozvěděla. Samotné natáčení osoby bez jejího svolení přitom nebylo švédskými zákony zakázáno. Odvolací soud dále poznamenal, že se teoreticky mohlo jednat o pokus trestného činu dětské pornografie, nicméně pro ten nebyl nevlastní otec obžalován, a tak se jím odvolací soud nemohl zabývat. Nejvyšší soud odvolání odmítl (§ 19 - 26).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

1. K tvrzenému porušení článků 8 a 13 Úmluvy

2. Stěžovatelka tvrdila, že Švédsko nedodrželo svůj závazek, vyplývající z článku 8, poskytnout jí prostředek k nápravě porušení její osobní integrity ze strany nevlastního otce, který se jí pokusil tajně natočit nahou v jejich koupelně, když jí bylo 14 let.
3. Soud připomíná, že má pravomoc právně kvalifikovat skutkové okolnosti případu (viz například Aksu proti Turecku, velký senát, č. 4149/04 a 41029/04, § 43). V posuzovaném případě má za to, že stížnost se týká výhradně prostředků nápravy dostupných stěžovatelce proti jejímu nevlastnímu otci, nikoli těch dostupných vůči státu k vynucení podstaty práva nebo svobody zakotvených v Úmluvě na vnitrostátní úrovni. Stížnost bude proto posouzena pouze ve vztahu k článku 8 Úmluvy, který stanoví:

„1. Každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence.

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“
3. Rozsudek senátu
4. Ve svém rozsudku ze dne 21. června 2012 senát Soudu posuzoval stížnost také výhradně podle článku 8 Úmluvy. Uznal, že ačkoli švédské právní předpisy neobsahovaly ustanovení týkající se skrytého natáčení, platné zákony se mohly, přinejmenším teoreticky, vztahovat i na taková jednání jako v tomto případě. Senát poukázal na to, že podle státního zástupce, který nevlastního otce stěžovatelky obžaloval, i podle okresního soudu, který jej shledal vinným v rozsudku ze dne 14. února 2006, se na předmětné jednání vztahovala ustanovení o sexuálním obtěžování. (...) Senát také připomněl, že odvolací soud ve svém zprošťujícím rozsudku konstatoval, že jednání nevlastního otce mohlo být, alespoň teoreticky, pokusem trestného činu dětské pornografie podle trestního zákoníku. Konečně podle senátu byly k dispozici občanskoprávní prostředky a stěžovatelka, zastoupená advokátem, se připojila se svým nárokem na odškodnění k trestnímu řízení. Za těchto okolností senát (čtyřmi hlasy ku třem) uzavřel, že švédská právní úprava a její fungování v praxi natolik závažnými nedostatky, které by zakládaly porušení čl. 8, netrpěly.
5. Hodnocení Soudu
6. Obecné zásady
7. Soud připomíná, že smyslem článku 8 je v jádru ochrana jednotlivce před svévolnými zásahy ze strany orgánů veřejné moci. Nicméně, toto ustanovení nevyžaduje pouze to, aby se stát těchto zásahů zdržel; vedle této zejména negativní povinnosti jsou se skutečným respektováním soukromého a rodinného života neoddělitelně spojeny také pozitivní závazky. Ty mohou zahrnovat povinnost přijmout opatření k zajištění respektování soukromého života i v oblasti vztahů mezi jednotlivci (viz, inter alia, Airey proti Irsku, rozsudek ze dne 9. října 1979, § 32).
8. Výběr způsobu zajištění souladu s článkem 8 Úmluvy v oblasti vztahů mezi jednotlivci je v zásadě věc, ve které mají smluvní státy prostor pro uvážení, ať už jde o pozitivní či negativní závazky státu. Existují různé způsoby zajištění respektování soukromého života a povaha závazku státu bude záviset na konkrétním aspektu soukromého života, o který jde (viz například Von Hannover proti Německu (č. 2), velký senát, č. 40660/08 a 60641/08, § 104; Odièvre proti Francii, velký senát, č. 42326/98, § 46; Evans proti Spojenému království, velký senát, č. 6339/05, § 77; Mosley proti Spojenému království, č. 48009/08, rozsudek ze dne 10. května 2011, § 109). Tam, kde jde o obzvláště důležitý aspekt existence nebo identity jednotlivce nebo nejintimnější stránky soukromého života, je prostor pro uvážení státu odpovídajícím způsobem zúžen (ibid.).
9. K ochraně fyzické a psychické integrity jednotlivce před ostatními osobami Soud již dříve konstatoval, že pozitivní závazky orgánů veřejné moci – v některých případech podle článku 2 nebo 3, v jiných podle článku 8 samotného či ve spojení s článkem 3 Úmluvy – mohou

zahrnovat povinnost zajistit a aplikovat adekvátní právní úpravu poskytující ochranu proti násilnému jednání soukromých osob (viz, inter alia, Osman proti Spojenému království, rozsudek ze dne 28. října 1998, § 128 - 130, Reports of Judgments and Decisions 1998-VIII, § 128 - 130; Bevacqua a S. proti Bulharsku, č. 71127/01, rozsudek ze dne 12. června 2008, § 65; Sandra Janković proti Chorvatsku, č. 38478/05, rozsudek ze dne 5. března 2009, § 45; A. proti Chorvatsku, č. 55164/08, rozsudek ze dne 14. října 2010, § 60; Đorđević proti Chorvatsku, č. 41526/10, § 141 - 143).

10. Pokud jde o děti, jež jsou obzvláště zranitelné, opatření aplikovaná státem k jejich ochraně proti násilným jednáním, která spadají do oblasti působnosti článků 3 a 8, mají být účinná a zahrnovat přiměřené kroky k zamezení špatného zacházení, o němž orgány veřejné moci věděly nebo měly vědět, a k účinnému odstrašení od tak závažných zásahů do osobní integrity (viz Z a ostatní proti Spojenému království, velký senát, č. 29392/95, § 73, M.P. a ostatní proti Bulharsku, č. 22457/08, rozsudek ze dne 15. listopadu 2011, § 108). Taková opatření musí směřovat k zajištění respektování lidské důstojnosti a ochraně nejlepších zájmů dítěte (viz C.A.S. a C.S. proti Rumunsku, č. 26692/05, rozsudek ze dne 20. března 2012, § 82; Pretty proti Spojenému království, č. 2346/02, § 65).
11. Ohledně tak závažných činů jako znásilnění nebo sexuální zneužívání dětí, jimiž jsou ohroženy základní hodnoty a zásadní aspekty soukromého života, je na smluvních státech, aby zajistily účinnou trestněprávní úpravu (viz např. X a Y proti Nizozemsku, rozsudek ze dne 26. března 1985, § 27; M.C. proti Bulharsku, cit. výše, § 150). Tato povinnost vyplývá také z dalších mezinárodních nástrojů jako, inter alia, článků 19 a 34 Úmluvy OSN o právech dítěte a kapitoly VI „Trestní právo hmotné“ Úmluvy Rady Evropy o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a sexuálním zneužíváním.
12. V případě takto závažných činů mohou pozitivní závazky státu k ochraně fyzické integrity jednotlivce podle článků 3 a 8 sahát až k otázkám efektivity vyšetřování trestných činů (viz, vedle dalších, C.A.S. a C.S. proti Rumunsku, cit. výše, § 72; M.P. a ostatní proti Bulharsku, cit. výše, § 109 až 110; M.C. proti Bulharsku, cit. výše, § 152) a otázkám nápravy a odškodnění (viz, mutatis mutandis, C.A.S. a C.S. proti Rumunsku, cit. výše, § 72), přestože neexistuje žádné absolutní právo na stíhání nebo odsouzení konkrétní osoby, nebyla-li shledána žádná zaviněná selhání při stíhání pachatelů trestných činů za účelem vyvození jejich odpovědnosti (viz například Brecknell proti Spojenému království, č. 32457/04, rozsudek ze dne 27. listopadu 2007, § 64; Szula proti Spojenému království č. 18727/06, rozsudek ze dne 4. ledna 2007).
13. Co se týče činů, které nedosahují závažnosti těch ve věcech X a Y proti Nizozemsku (citováno shora) a M.C. proti Bulharsku (citováno shora), se Soud povinností státu k ochraně podle článku 8 zabýval například ve věci úmyslného uvedení nepravdivých údajů týkajících se nezletilého (viz K.U. proti Finsku, č. 2872/02, § 45 - 49). Jednání v tomto případě nezahrnovalo fyzické násilí, ale nemohlo být vnímáno jako bagatelní, protože nastalá situace, zejména skutečnost, že nezletilý byl kontaktován pedofily, mohla vést k potenciálnímu ohrožení jeho fyzické a psychické pohody. Jednání bylo trestným činem podle vnitrostátního práva a Soud shledal, že praktická a účinná ochrana stěžovatele vyžadovala dostupnost prostředku, který by umožnil identifikaci pachatele a jeho postavení před soud.
14. Nicméně v obecnější rovině v případě méně závažných činů mezi jednotlivci, které mohou porušovat psychickou integritu, nemusí závazek státu zajistit a aplikovat adekvátní právní úpravu poskytující ochranu, vyplývající z článku 8, ve všech případech zahrnovat povinnost ochrany prostřednictvím účinné trestněprávní úpravy těchto činů. Adekvátní právní úprava může spočívat i v občanskoprávních prostředcích způsobilých poskytnout dostatečnou ochranu (viz, mutatis mutandis, X a Y proti Nizozemsku, cit. výše, § 24 a 27; K.U. proti Finsku, cit. výše, § 47). Soud si například všímá toho, že v některých předchozích případech týkajících se ochrany zobrazení osoby před zneužitím jinými byly prostředky dostupné ve smluvních státech občanskoprávní povahy, případně spojené s procesními prostředky jako například vydáním soudního opatření (viz, inter alia, Von Hannover proti Německu (č. 2), cit. výše; Reklos a

Davourlis proti Řecku, č. 1234/05, rozsudek ze dne 15. ledna 2009; Schüssel proti Rakousku č. 42409/98, rozsudek ze dne 21. února 2002).

15. Uplatnění výše uvedených zásad na projednávanou věc
16. Soud si všímá toho, že odvolací soud shledal jednání nevlastního otce zásahem do osobní integrity stěžovatelky. Soud souhlasí s tímto zjištěním a na jednu stranu považuje okolnosti o to závažnější v tom, že šlo o nezletilou, k události došlo v jejím domově, kde se měla cítit v bezpečí, a tohoto jednání se dopustil její nevlastní otec, tedy osoba, ve vztahu k níž bylo oprávněné očekávat důvěru stěžovatelky. Tato událost představovala zásah do vysoce intimních aspektů soukromého života stěžovatelky. Na druhou stranu Soud zdůrazňuje, že předmětné jednání nezahrnovalo žádné fyzické násilí, zneužití nebo kontakt. Ačkoli si všímá závěrů vnitrostátních soudů ohledně zavrženíhodnosti jednání nevlastního otce, podle názoru Soudu nedosahovalo toto jednání závažnosti činů z výše citované judikatury, která se týkala znásilnění a sexuálního zneužívání dětí (viz výše § 81), posuzovaných nejen z hlediska článku 8, ale také článku 3 Úmluvy.
17. Ohledně posledně uvedeného je vhodné poznamenat, že stěžovatelka si kromě nedostatku trestněprávních prostředků s odkazem na úpravu trestného činu obtěžování a absenci zvláštního trestného činu tajného a nedovoleného natáčení ve švédské právní úpravě také stěžovala, že švédská úprava ji neumožnila domoci se ochrany proti jednání jejího nevlastního otce cestou občanskoprávních prostředků. Konkrétněji stěžovatelka namítala, že vnitrostátní soudy nesplnily své pozitivní závazky tím, že jí nepřiznaly žádné odškodnění, ať už na základě zákona o deliktní odpovědnosti nebo Úmluvy. Stěžovatelka tedy netvrdila, že by Švédsko splnilo svůj pozitivní závazek ochrany před jednáním jejího nevlastního otce, vyplývajícího z článku 8, pouze prostřednictvím trestního práva.
18. Stěžovatelka nenamítala neúčinnost vyšetřování ze strany švédských orgánů veřejné moci. Soud nezjistil nic, z čeho by vyplývalo, že způsob, kterým vyšetřující orgány a státní zastupitelství plnily své úkoly, byl neefektivní v zajištění fyzické integrity stěžovatelky, nebo že by nedostály svému pozitivnímu závazku věc účinně vyšetřit s cílem zajistit adekvátní ochranu stěžovatelčiným právům podle článku 8 Úmluvy.
19. Ve světle těchto předběžných poznámek Soud posoudí, zda za těchto specifických okolností zajistila švédská právní úprava adekvátní ochranu stěžovatelky proti uvedenému jednání jejího nevlastního otce, a za tímto účelem přezkoumá jednotlivé prostředky nápravy, které měla stěžovatelka údajně k dispozici.
20. Mělo by být zdůrazněno, že tento přístup se liší od postupu senátu Soudu, který konstatoval, že „pouze závažné nedostatky v právní úpravě a jejím fungování v praxi a projevení se těchto nedostatků v daném případě mohou vést k závěru o nesplnění pozitivních závazků státu, zakládajícímu porušení čl. 8“. Senát odkazoval na požadavky uvedené ve věci M.C. proti Bulharsku (cit. výše, § 167) ve vztahu k rozsahu pozitivních závazků státu podle článků 3 a 8 Úmluvy k poskytnutí ochrany před znásilněním a sexuálním zneužíváním. Nicméně v tomto rozsudku Soud aplikoval test „závažných nedostatků“ ve vztahu k údajným „pochybením ve vyšetřování“ s tím, že se „nezabýval tvrzeními ohledně nedopatření nebo sporadických opomenutí“ (ibid., § 168), a dovodil, že nedostatky ve věci byly „závažné“ (viz například § 179 a 184 rozsudku cit. výše; viz také M. a C. proti Rumunsku, č. 29032/04, rozsudek ze dne 27. září 2011, § 112 a násl.; srov. naproti tomu Silidian proti Francii, č. 73316/01, § 130, kde byla taková formulace použita ve vztahu k přezkumu právní úpravy a jejímu fungování podle článku 4 Úmluvy).
21. Podle Velkého senátu nemá test závažných nedostatků, jehož použití je pochopitelné v kontextu vyšetřování, žádnou smysluplnou úlohu při hodnocení, zda byla právní úprava státu souladná s jeho pozitivními závazky podle článku 8 Úmluvy, neboť předmětem přezkumu ze strany Soudu je otázka, zda posuzovaná právní úprava poskytla v konkrétním případě stěžovatelce přijatelnou úroveň ochrany.

(a) Dětská pornografie

95. Soud si všímá toho, že podle stěžovatelky, odkazující inter alia na důvodovou zprávu k ustanovení dětské pornografie a na právní stanovisko (viz odstavec 61), nemohl být její nevlastní otec odsouzen pro trestný čin dětské pornografie, i kdyby nebyl natočený film zničen. Má totiž za to, že chyběla základní podmínka spáchání tohoto trestného činu, tedy aby se jednalo o „pornografický“ snímek. Zobrazení svlékající se čtrnáctileté dívky před sprchováním v jinak běžné, každodenní, situaci nemůže být považováno za pornografické ve smyslu hlavy 16 článku 10a trestního zákoníku týkajícího se dětské pornografie. (...)
96. (...) Na tomto podkladě není Soud přesvědčen, že by jednání nevlastního otce spadalo pod tento trestný čin, a za daných okolností nevidí žádný důvod uvažovat nad tím, jaké důsledky z hlediska ochrany stěžovatelčina práva na respektování soukromého života by případné obvinění nevlastního otce i z tohoto trestného činu mělo.

(b) Sexuální obtěžování

100. Aby šlo o trestný čin sexuálního obtěžování podle hlavy 6 článku 7 odstavce 3 trestního zákoníku, muselo být tedy pachatelovým úmyslem, aby se oběť o obtěžování dozvěděla, nebo muselo být pachateli lhostejné, zda se o tom oběť dozví.

Jinými slovy, oběť nemohla být sexuálně obtěžována, pokud si obtěžování nebyla vědoma. (...)

101. Tento výklad odvolacího soudu k ustanovení o sexuálním obtěžování potvrdil v jiném případě Nejvyšší soud (...).
102. (...) V každém případě lze shrnout, že předmětná právní úprava sexuálního obtěžování ve znění před 1. dubnem 2005 (...) se na předmětné jednání nevztahovala, a proto neposkytla stěžovatelce ochranu před nedostatečným respektováním jejího soukromého života podle článku 8 Úmluvy.

(c) Nová úprava skrytého natáčení

106. Soud poznamenává, že poslední návrh vlády z 20. prosince 2012, nazvaný „soukromí narušující fotografie“, byl schválen parlamentem. V daném případě by podle nových ustanovení, která nabyla účinnosti k 1. červenci 2013, natáčení osoby ve sprše nebo koupelně bez jejího svolení bylo postižitelné jako „soukromí narušující fotografie“. (...)
107. (...) Zůstává nicméně nezpochybněno, že tato nová úprava nemohla být použita ve vztahu k předmětné události z roku 2002 a stěžovatelka ji nemohla využít k ochraně svého práva na respektování jejího soukromého života.

(d) Občanskoprávní prostředky nápravy

108. V této věci nebylo podle názoru Soudu uplatnění trestněprávních prostředků jedinou cestou, kterou mohl stát splnit své závazky podle článku 8 Úmluvy. Proto vyvstává otázka, zda měla stěžovatelka dostupný nějaký občanskoprávní prostředek nápravy.
109. Vláda poukázala na to, že podle hlavy 29 oddílu 3 soudního řádu platí, že pokud je občanskoprávní nárok připojen k obžalobě, je rozhodnutí soudu o trestní odpovědnosti závazné i pro rozhodnutí ohledně tohoto soukromoprávního nároku. Proto tedy nemohl odvolací soud přiznat žádné zadostiučinění podle hlavy 2 oddílu 3 zákona o deliktní odpovědnosti, neboť nebyl zjištěn žádný trestný čin podle trestního zákoníku. Tento závěr odpovídá názoru Nejvyššího soudu vyjádřenému v pozdějším rozsudku, NJA 2008, str. 946, ze dne 23. října 2008 (viz § 40), že švédské zákony neobsahují žádný všeobecný zákaz skrytého natáčení, a pokud takové natáčení není trestným činem, nelze přiznat odškodnění.

110. Soud není tedy přesvědčen, že v daném případě, kdy předmětné jednání nespadlo pod trestní úpravu sexuálního obtěžování a skryté natáčení obecně nebylo trestným činem, by stěžovatelka měla k dispozici nějaký občanskoprávní prostředek nápravy.

(e) Odškodnění na základě Úmluvy

116. Jak bylo poukázáno vládou, ačkoliv Nejvyšší soud stanovil zásadu, že jednotlivec může být odškodněn státem za porušení Úmluvy bez výslovné úpravy ve švédském právním řádu, tato zásada nemůže být aplikována v případě nároků mezi jednotlivci, protože by bylo pro jednotlivce obtížné předvídat z judikatury Soudu, zda by mohl odpovídat za škodu (NJA 2007, str. 747, viz § 47). S přihlédnutím k této švédské vnitrostátní praxi ohledně odškodňování porušení Úmluvy (viz § 45 až 50) včetně zmíněného rozhodnutí Nejvyššího soudu,

Soud není přesvědčen, že by tato tvrzená cesta nápravy skutečně existovala a mohla v posuzovaném případě kompenzovat výše dovozenou absenci občanskoprávních prostředků.

(f) Závěr

117. Vzhledem k výše uvedeným úvahám Soud není přesvědčen, že by relevantní švédská právní úprava účinná v září 2002, kdy k sexuálně motivovanému pokusu nevlastního otce tajně natočit stěžovatelku nahou v jejich koupelně došlo, poskytla ochranu stěžovatelčinu právu na respektování jejího soukromého života způsobem, kterým by - i s ohledem na prostor pro uvážení ponechaný státu - dostala pozitivním závazkům vyplývajícím z článku 8 Úmluvy. Předmětné jednání bylo zásahem do integrity stěžovatelky a závažnější v tom, že šlo o nezletilou, k události došlo v jejím domově, kde se měla cítit v bezpečí, a tohoto jednání se dopustil její nevlastní otec, tedy osoba, ve vztahu k níž bylo oprávněné očekávat důvěru stěžovatelky.

Přesto, jak Soud shledal výše, neexistoval ve švédském právním řádu žádný prostředek trestního ani občanského práva, který by v tomto konkrétním případě umožnil stěžovatelce domoci se účinné ochrany proti uvedenému porušení její osobní integrity.

Došlo proto k porušení článku 8 Úmluvy.

1. Použití článku 41 Úmluvy
2. Újma
3. Soud dospěl k závěru, že stěžovatelka musela utrpět nemajetkovou újmu, jež není dostatečně napravena samotným konstatováním porušení článku 8. Soud na spravedlivém základě přiznává stěžovatelce z titulu náhrady nemajetkové újmy částku 10 000 EUR.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud

1. rozhoduje šestnácti hlasy proti jednomu, že došlo k porušení článku 8 Úmluvy;

(...)

Souhlasné stanovisko soudce Pinto de Albuquerque

Podle portugalského soudce vyplývá z Úmluvy (i dalších mezinárodněprávních instrumentů) povinnost státu postihovat prostřednictvím trestního práva natáčení a fotografování bez souhlasu (nehledě na sexuální motivaci pachatele) a povinnost poskytnout zadostiučinění přímo na základě

porušení článku 8. V projednávané věci nedostal stát těmto svým závazkům, a proto shledal vedle samotného porušení článku 8 taktéž porušení čl. 8 ve spojení s čl. 13 Úmluvy (právo na účinný právní prostředek nápravy).

Nesouhlasné stanovisko soudkyně Kalaydjiev

Bulharská soudkyně se ztotožnila s ostatními soudci v tom, že popsáním jednáním nevlastního otce došlo k zásahu do osobní integrity stěžovatelky. Z odůvodnění rozsudku velkého senátu podle ní ale není patrné, zda a jaké pozitivní závazky plynoucí z čl. 8 v dané věci Švédsko mělo a zda k přijatelné úrovni ochrany stěžovatelčinych práv mohly přispět pouze prostředky trestního práva, či zda mělo v otázce kriminalizace předmětného jednání Švédsko určitý prostor pro uvážení a postačovaly by prostředky nápravy v rovině občanského práva. Z toho, že trestní soudy zamítly stěžovatelčinu žádost o odškodnění, nelze podle soudkyně dovodit, že žádný jiný - občanskoprávní - prostředek nápravy švédská úprava neposkytovala.

(zpracoval Mgr. Karel Ulík)